

Redaktørens forord

Redaktionen kan med dette nummer af *Dansk Sociologi* ønske sine læsere god sommerferie. Skulle sommeren på et eller andet tidspunkt indbyde til faglig fordybelse, rummer nummeret inspirerende bidrag om civilsamfundet i en foucauldiansk optik, situeret overvågning på fiskerikontrolskibet Vestkysten, kulturelle skel i Danmark, samtidens smag for "neuroplasticitet" samt et gensyn med Habermas' klassiker *Borgerlig Offentlighed* – hvad også endnu engang understreger, at sociologi er et overordentligt alsidigt foretagende.

Nærmere bestemt diskuterer *Kaspar Villadsen* i sit bidrag "Civilsamfundet i det foucaultske blik – magtens relæ eller magtkritikkens base?" civilsamfundets status i poststrukturalistiske magtanalyser med særligt fokus på governmentality-studier. Villadsen påpeger, at civilsamfundsbegrebet har en ambivalent status. Er det en diskursiv styringskategori, et domæne bestående af bestemte institutioner, et gennemstrømningspunkt for magten eller et sæde for social kritik og modmagt. Artiklen konkluderer, at governmentality-analytikken udviser svagheder i dens begreb om civilsamfundet, hvor det også konstateres, at hvis Foucault-inspirerede forskere ønsker at facilitere individer og gruppers autonomi, forekommer det paradoksalt, at deres analytiske kritik systematisk ignorerer de sociale betingelser for en sådan praksis. Villadsen skærper kritikken og finder det vanskeligt og utidssvarende at fastholde en ubesmittet analytisk-kritisk position, hvor valget synes at stå mellem: "... en, i bedste fald, ureflektet, implicit konservatisme, eller i værste fald at bistå de magter, som man ønskede at kritisere".

Således retledet vendes blikket i *Christopher Gad* og *Peter Lauritsens* bidrag "Overvågning som situeret praksis – et teoretisk bidrag til overvågningsforskningen" mod det danske fiskerikontrolskib Vestkysten. Det konstateres indledningsvis, at "Big Brother" og "Panoptikon" stadig er fremtrædende metaforer, der imidlertid også har deres begrænsninger. Med udgangspunkt i Haraways begreb om "situeret viden" og Latours begreb om "oligooptikon" udvikler artiklen en alternativ forståelse af overvågning via et empirisk studie af fiskerikontrollen på Vestkysten. Det vises, at "synet" altid er begrænset, situeret og konstitueret på specifikke måder. Det altoverskuende blik er ikke muligt, hvor det infrastrukturelle arrangement også begrænser overvågningen.

Det fremdrages, at Vestkysten langt fra er den eneste aktør, når det drejer sig om kontrol af fiskeriet. Der er tale om mange aktører, inklusive nonhumane aktører, såsom kort, dokumenter, computere, sende-/modtageapparat og satellit-systemer. Det er sjældent, at alle tingene virker efter hensigten, og at alt relevant information flyder gennem infrastrukturen uden modstand. Der er intet centralt center, hvorfra overvågningen foregår. Fiskerikontrolskibet er under overvågning af Fiskeriinspektoratet. Ved en bording er Vestkystens kontrollører under overvågning af fiskerne på fiskerifartøjet, hvor de holder øje med, om kontrollen foregår efter reglerne og med respekt for deres arbejde. Grænsen mellem overvåger og overvåget er udvisket. Ingen aktør ved alt om alle andre, og ingen har total kontrol over situationen.

Annick Prieur og *Lennart Rosenlund* noterer indledningsvis i deres bidrag "Kulturelle skel i Danmark", at sammenhænge mellem social baggrund og kulturelle forbrug på en og samme tid er helt åbenbare og meget omstridt. Der spørges, om de sociale forskelle, hvad angår kulturelle forbrug, er lige så store og fast forankrede som tidligere, eller er vi vidner til en øget individualisering og frisættelse. Er Bourdieus portrætter fra *Distinction* blevet forældede? Prieur og Rosenlund ønsker på denne baggrund ikke desto mindre at undersøge, hvorvidt forskelle i kulturelt forbrug kan gribes med den model for sociale forskelle, som Bourdieu i sin tid anvendte i *La Distinction*. Casen er Aalborg, hvor der i 2004 blev gennemført en survey om kulturelle forbrug i Aalborg med et sample på 1600 personer. Datamaterialet underkastes dels en korrespondanceanalyse dels en clusteranalyse, hvor korrespondanceanalyse kan afdække og visualisere mønstre i datamaterialet med henblik på at tegne "rummet af livsstile". Clusteranalysen udskiller grupper med nogenlunde fælles smag og orientering, hvad førte til lokalisering af syv sådanne clustre. Den samlede analyse kan dokumentere, at der er betydelige livsstilsforskelle i Aalborg, og at disse forskelle lader sig strukturere ud fra besiddelse af økonomisk og kulturel kapital. Undersøgelsen bekræfter således også den fortsatte anvendelighed af Bourdieus analyse, om end der også er forhold belyst hos Bourdieu – omkring dominans og legitimitet – som Prieur og Rosenlund medgiver ikke at kunne sige noget om.

Dernæst ændres fokus igen radikalt med *Steen Nepper Larsens* essay "Den plastiske hjerne som mulighedsorgan – en analyse af samtidens smag for "neuroplasticitet" og dens grænser". Nepper Larsen konstaterer indledningsvis, at hjernescanninger har vist, at hjernen er socialt og individuelt formbar, livslang foranderlig og overraskende plastisk. Det noteres endvidere, at "neuroplasticitet" er et begreb, der efterhånden har fået større betydningsvidde end prægnans, og at der af samme årsag bør følges op herpå, hvad Nepper Larsen derfor påtager sig. "Den plastiske hjerne" hitter på nettet og i medierne, og sættes i stadigt større omfang i forbindelse med læring og social/kropslige læreprocesser. Men det understreges, at der også er grænser for plasticitet – fysiologiske, kontekstuelle og sociokulturelle grænser, epistemologiske og ontologisk-fylogenetiske grænser, ligesom der er et normativt perspektiv på legitime/illegitime grænser for neuroplasticitet. Som filosofisk gemyt må Nepper Larsen – udover at gøre rede for en fascinerede diskussion om "den plastiske hjerne" – konstatere, at begrebet og fænomenet "neuroplasticitet" for nærværende løber en risiko for at blive forvandlet til en truisme – og at "mennesket (er) et handlende og tænkende væsen, der har og ikke alene er hjerne".

Afslutningsvis skal noteres, at *Frederik Thuesen* i sit review essay gør opmærksom på, at Habermas' klassiker *Borgerlig Offentlighed* langt om længe er kommet på dansk og fortsat er udbytterig læsning her et halvt århundrede efter, at bogen udkom første gang.

– Herefter resterer kun endnu engang at ønske vore læsere – god sommer.

Allan Madsen